

4-MAVZU: TA’LIM JARAYONINING QONUNIYATLARI VA TAMOYILLARI.

Mashg‘ ulot rejasি:

1. Ta’lim jarayoni yaxlit tizim sifatida.
2. Qonun, qonuniyat va tamoyil tushunchalarining mazmun-mohiyati.
3. Ta’limning umumiy va xususiy qonuniyatları.
4. Ta’limning mazmunli va tashkiliy-metodik tamoyillari.

1-topshiriq. “Ta’lim jarayonining qonuniyatları va tamoyillari” mavzusiga oid blits savollar.

- 1.Ta’lim va tarbiya tushunchasiga ta’rif bering.
2. Ta’lim maqsadlari nimalardan iborat?
3. Ta’lim funksiyalari nimalardan iborat?
4. Ta’lim sifati nimalarga bog‘liq?
5. Ta’lim jarayonini boshqarishning bosqichlari nimalardan iborat?
6. Didaktikaning asosiy kategoriyalari qaysilar?
7. Ta’lim qonuniyatları nechta turga bo‘linadi?
- 8.Ta’lim tamoyillari deganda nimani tushunasiz?

2-topshiriq.Ta’lim jarayonining tarkibiy qismlarini “Tushunchalar tahlili” metodi orqali yoriting.

Ta’lim jarayonining tarkibiy qismlari	Mazmuni	Kasbiy faoliyatningizdagi o‘rni	Qo‘srimcha fikrlar	Izoh
Maqsad				
Ta’lim, bilim				
Malaka				
Ko‘nikma				
Ta’lim jarayoni				
Shakl				
Natija				
Metod				
Vosita				
Mazmun				
O‘quvchi faoliyati tashkil etish				

3-topshiriq. Ta’lim jarayoni tushunchalarini o’zlashtirishga doir “Muqobilini tanlab olish” testi.

1.	- o‘quv jarayonining umumiy maqsadlari qonuniyatlariga binoan uning mazmuni, tashkiliy shakl va metodlarini belgilovchi boshlang‘ich qoidalardir	A.	Qonuniyat
2.	- qonunlarning aniq sharoitlaridagi harakat ifodasidir	B.	Tamoyil
3.	- ta’lim jarayonining tarkibiy qismlari orasidagi obyektiv, mavjud, barqaror, takrorlanuvchi aloqadorlik	C.	Qonun
4.	- ta’limiy hodisalarining namoyon bo‘lishi va rivojlanishi bilan shartlanadigan ichki mavjud aloqalar tushuniladi.	D.	Didaktik tamoyillar
5.	- biror-bir nazariyaning asosi, negizi, asosiy boshlang‘ich qoidasi, boshqaruvchi g‘oya, faoliyatning asosiy qoidasi; umumlashtirilgan talab.	E.	Qoida
6.	- ta’lim tamoyillarini amalga oshirish texnologiyasi	F.	Ta’lim qonuniyatları

Javobi	1	2	3	4	5	6

4-topshiriq. Ta’lim qonuniyatlarini o’zlashtirishga doir topshiriqlar.

1) Ta’limning umumiy qonuniyatlariga doir topshiriqlar.

1.1. Quyidagilar orasidan ta’lim maqsadini belgilovchi qonuniyatlarni aniqlang.

- 1) jamiyatning rivojlanish sur‘ati va darajasi;
- 2) ijtimoiy va ilmiy-texnik taraqqiyot sur‘ati;
- 3) o‘rganilayotgan material xususiyati va hajmi;
- 4) jamiyatning talablari va imkoniyatlari;
- 5) o‘quvchilarning yoshi, ta’lim olish imkoniyatlari;
- 6) pedagogika fani va amaliyotining rivojlanganligi va imkoniyatlari

1.2. Quyidagi qonuniyatlarni ta’lim jarayonining qaysi tarkibiy qismiga tegishli deb hisoblaysiz?

- 1) avvalgi bosqich mahsuldorligi va hozirgi bosqichda erishilgan natijalar;
- 2) o‘rganilayotgan material xususiyati va hajmi;
- 3) o‘quvchilarga tashkiliy-pedagogik ta’sir ko‘rsatish;
- 4) o‘quvchilarning bilim olishga qobiliyatları va ta’lim vaqtı.

1.3. Ta’lim metodlari samaradorligi quyidagi qaysi qonuniyatlarni hisobga olish bilan bog‘liq?

- 1) ta’lim tizimida qayta aloqalarning intensivligi va korreksiyaga;
- 2) ta’limning ichki rag‘batlariga;
- 3) ta’lim maqsadiga;
- 4) o‘quvchilarning yoshi, ta’lim olish imkoniyatlariga;
- 5) ta’lim muassasasining moddiy-texnik ta’minotiga.

1.4. Quyidagi qonuniyatlaridan qaysilari ta’lim sifatini ta’minlashga xizmat qiladi?

- 1) o‘rganilayotgan material xususiyati va hajmi;
- 2) ta’lim nazariyasi va amaliyotining rivojlanish darajasi;
- 3) ta’limning ijtimoiy ehtiyojlari va maqsadlari;
- 4) avvalgi bosqich mahsuldorligi va hozirgi bosqichda erishilgan natijalar.

1.5. Ta’lim mazmunini belgilashda qaysi qonununiyatlarga amal qilish lozim?

- 1) ta’limning ijtimoiy ehtiyojlari va maqsadlari;
- 2) o‘rganilayotgan material xususiyati va hajmi;
- 3) ijtimoiy va ilmiy-texnik taraqqiyot sur’ati;
- 4) o‘quvchilarning yoshi imkoniyatlari;
- 4) ta’lim tizimida qayta aloqalarning intensivligi va korreksiya;
- 5) ta’lim nazariyasi va amaliyotining rivojlanish darajasi.

2) Ta’limning xususiy qonuniyatlariga doir topshiriq.

Quyidagi fikrlar bilan tanishing va ularni ta’limning qaysi xususiy (tashkiliy, sotsiologik, psixologik, kibernetik, gnoseologik) qonuniyatiga tegishli ekanligini aniqlang:

- I. Ta’lim natijalari o‘quvchilarning o‘zlashtirish ko‘nikmalariga;
- II. Ta’lim samaradorligi o‘quvchilarning o‘quv faoliyati hajmiga;
- III. Bilim va ko‘nikmalarni o‘zlashtirish samaradorligi ularning amalda qo‘llanilishiga;
- IV. o‘quvchilarning aqliy rivojlanishi o‘zaro aloqador bilim, ko‘nikma va malakalarning o‘zlashtirilish hajmiga to‘g‘ridan to‘g‘ri bog‘liq.

II. Ta’lim samaradorligi o‘quvchilarning o‘quv faoliyatiga qiziqishiga; fikrlash darajasi, kuchi, jadalligi va o‘ziga xosligiga; xotiraning rivojlanganlik darajasiga; bilish faolligi darajasiga bevosita bog‘liq.

III. Ta’lim samaradorligi qayta aloqalarning tezligi va hajmiga; bilimlarning sifati nazoratning to‘g‘ri olib borilishiga; ta’lim sifati o‘quv jarayonini boshqarish sifatiga; boshqaruvning samaradorligi boshqaruvga doir axborotlarning soni va sifatiga bevosita bog‘liq.

IV. Individning rivojlanishi, bevosita va bilvosita muloqotda bo‘ladigan individlarning rivojlanishiga; ta’lim samaradorligi; intellektual muhitning mavjud holatiga, o‘zaro bir-biriga o‘rgatishning jadalligiga; o‘qituvchi va o‘quvchilar muloqotining sifatiga bevosita bog‘liq.

V. Ta’lim natijasi o‘quvchining o‘quv mehnatiga, o‘zining o‘quv majburiyatlariga munosabatiga; o‘quvchining ishchanlik qobiliyatiga; o‘quvchilarning aqliy faolligini oshirish o‘quv mashg‘uloti jadvalining tuzilishi, unda jismoniy tarbiya va mehnat mashg‘ulotlarining joylashtirilishiga bevosita bog‘liq.

5-topshiriq. Ta’limning mazmunli va tashkiliy-metodik tamoyillarini aniqlashga doir chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi.

Quyida keltirilgan ta’limning tamoyillari bilan tanishing. Ularni maqsadiga ko‘ra ikki tur (mazmunli va tashkiliy-metodik)ga ajrating.

1. Insonparvarlik.
2. Tabiat bilan uyg‘unlik.
3. Ko‘rgazmalilik.
4. Onglilik, faollik, ijodiylik.
5. Madaniyat bilan uyg‘unlik.
6. Tushunarilik.
7. Ilmiylik.
8. Ta’limning amaliyot bilan uyg‘unligi.
9. Izchillik, tizimlilik, ketma-ketlik.
10. Tarbiyalovchi ta’lim.
11. O‘quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olish.
12. Oqilonqa talabchanlik bilan ta’lim oluvchi shaxsini hurmat qilish.

Ta’lim mazmuni tamoyillari	Ta’limning tashkiliy-metodik